

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az IFLA

SZÉKELY Sándor

Az IFLA (International Federation of Library Associations) 1972-ben Budapesten tartja évi közgyűlését és konferenciáját, amelynek megrendezésével az IFLA magyar tagegyesületét, a Magyar Könyvtárosok Egyesületét (MKE) bizták meg. Ez teszi időszerűvé az alábbi beszámolót a MKE múltjáról, jelenéről, valamint kapcsolatairól az IFLÁ-val.

A MKE idestova 40 esztendő óta tekint vissza, hiszen jogelődje, a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete (MKLE) 1935-ben alakult meg. Az akkori célkitűzés a könyvtárosok és levéltárosok szakmai és társadalmi érdekeinek védelme, a szakképzés és továbbképzés, valamint a magyar könyvtárosoknak a nem sokkal előbb, 1928-ban megalakult nemzetközi szervezetben, az IFLÁ-ban való képviselése volt. A MKLE lényegében 1944-ig működött, szakmai vitákat és egy könyvtárosképző tanfolyamot rendezett, évkönyveket adott ki, megjelentette a "Magyar Könyvszemle" c. folyóiratot, és részt vett az IFLA közgyűlésein is. A háború után működése formálissá vált és 1950-ben meg is szűnt.

1955-ben merült fel ismét az a kíváncsi, hogy a könyvtárosok újjáalakítsák egyesületüket. Erre akkor a TIT irodalmi szakosztályának keretében nyílt lehetőség, ami egyben azt is jelentette, hogy a könyvtárosok aktívabban kiveszik részüket a TIT tevékenységéből. 1956 elején megalakult a Magyar Könyvtárosok Szabó Ervin Köre, a TIT irodalmi és nyelvi szakosztályának szakköreként. A Szabó Ervin Kör kezdetől a MKLE jogutódjának tekintette magát, felvette a kapcsolatokat az IFLÁ-val is. Célkitűzései módosultak, minthogy néhány fontos kérdés, amellyel annak idején a MKLE foglalkozott (pl. az érdekképviselés, a képzés) szakszervezeti, illetve állami feladattá vált. A hangsúly a továbbképzésre, a szakmai kérdések megoldásának előmozdítására és a nemzetközi kapcsolatok ápolására helyeződött.

A Szabó Ervin Kör tevékenységének kifejlődése, a taglétszám növekedése napirendre tüzte az önálló egyesület megalakítását, amelyre 1965-ben került sor. Az akkor megalakult Magyar Könyvtárosok Egyesületének valamivel több mint 600 tagja volt.

A MKE alapszabálya - az utolsó évtized tevékenységének megfelelően - az alábbiakban határozza meg az egyesület célkitűzéseit:

- a könyvtárosok és dokumentalisták szakmai és politikai felkészültségének fejlesztése; aktív közreműködés szocialista tudatformálásukban; mindezzel a szocialista könyvtárügy és dokumentáció szolgálata;
- a könyvtárosok és dokumentalisták szakmai hivatástudatának növelése;
- a könyvtárosok és dokumentalisták társadalmi megbecsülésének előmozdítása;
- a külföldi és nemzetközi könyvtáros-szervezetekkel kapcsolatok kiépítése és fenntartása;
- részvétel a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetségének (IFLA - FIAB) tevékenységében.

E célok elérése érdekében konferenciákat, előadásokat, vitaüléseket, tanfolyamokat rendez, szervezeteket hoz létre, tájékoztatókat, valamint más kiadványokat ad ki a lehetőségek szerint. És itt mindjárt meg kell jegyezni, hogy a lehetőséget elsősorban - társadalmi egyesületről lévén szó - a tagok aktivitása jelenti. A szervezeti keretek természetesen nagymértékben elősegítik az aktivitás kifejtését: ma már a megyék felében van MKE szervezet, és két szekció (zenei könyvtáros és műszaki könyvtáros szekció) is működik. Ezekben a szervezetekben folyik a MKE tevékenységének jelentős része.

A munkát a 20 tagú Elnökség, valamint a három állandó bizottság (nemzetközi kapcsolatok, tudományos és szervezési) irányítja. A MKE vezetősége minden évben közgyűlésen számol be a tagság előtt a munkáról, a közgyűlés másodévenként választ új vezetőséget (Elnökség, Ellenőrző Bizottság), a vezetőség pedig a saját kebeléből választja meg a MKE elnökét, alelnökeit és titkárát. Jelenleg a MKE elnöke MÁTRAI László akadémikus, könyvtárigazgató; alelnökei KOVÁCS Máté egyetemi tanár és TAKÁCS Miklós könyvtárigazgató; titkára SZÉKELY Sándor kandidátus, könyvtárigazgató.

Ami a MKE működését illeti:

- évente mintegy 15 előadás hangzik el különböző, bel- és külföldi szakmai kérdésekről (az utóbbi években egyre nagyobb helyet kap a tájékoztatás és a dokumentáció);
- évente egy-két csoportos tanulmányutat szervez külföldre és 4-5 csoportos tanulmányi látogatást belföldön;
- 1969 óta évente Vándorgyűlést tart egy-egy megyei szervezet rendezésében, ezen az országos jellegű rendezvényen könyvtárügyünk fontos és napirenden lévő kérdéseivel foglalkoznak a résztvevők;

- rendszeresen és többnyire jelentős létszámú delegációval részt vesz az IFLA évi közgyűlésein és konferenciáin; részt vesz a külföldi társ-egyesületek meghívásai alapján azok konferenciáin; tájékoztatást ad a külföldi és nemzetközi szervek számára a magyar könyvtárügy egyes kérdéseiről; külföldről hazánkba látogató könyvtárosokat fogad és szakmai programjukat biztosítja;
- havonta Tájékoztatót ad ki a tagság számára, amelyben a MKE tevékenységéről, valamint a nemzetközi könyvtároséletről ad tájékoztatást (ez utóbbit elsősorban az IFLA News c. bulletin alapján);
- fejleszti szervezetét, a tagság aktivitásának és igényeinek megfelelően.

A MKE működése és szervezete az utolsó öt évben folyamatosan fejlődött. A tagság száma meghaladja az 1200-at, csaknem kétharmaduk vidéki könyvtáros. Az adminisztratív és szervezeti tevékenységet a titkárság irányítja (Budapest, VIII. Szentkirályi u. 21.), Budapesten a rendezvények többsége a Könyvtáros Klubban (VIII. Múzeum u. 17., az OMKDK klubhelyisége) zajlik le, a vidéki szervezetek működésének középpontja általában a megyei könyvtár. Az egyesület tagsági díja 20 Ft évente.

AZ IFLA – ÉS KAPCSOLATAINK

Az IFLA 1928-ban 14 nemzeti tagegyesület részvételével alakult meg. Évente tartja közgyűlését, amely egyben szakmai konferencia is. A közgyűlésen a tagegyesületek egy-egy szavazati joggal rendelkező delegátussal képviselik magukat, az IFLA vezetőségét egyszerű szótöbbséggel választják meg. A konferenciákon a szakemberek egyre szélesebb köre vesz részt, az IFLA tevékenysége a háboru utáni években és főképpen az utolsó tíz évben nagymértékben kiterelvényesedett. Jelenleg 52 országból mintegy 80 tagegyesülete van. A szekciók és bizottságok száma az eredeti hatról 25-re növekedett (az alszekciókkal és albizottságokkal).

A vezetés a Végrehajtó Bizottság (Executive Board) kezében van, amely az elnökből, 6 alelnökből és 8 tiszteleti, illetve hivatalból meghívott tagból áll. Az elnök és az alelnökök mandátuma 3 évre szól, s további 3 évre meghosszabbítható. Jelenleg Herman LIEBAERS, a brüsszeli Királyi Könyvtár igazgatója tölti be az elnöki tisztséget, az alelnökök között ketten képviselik a szocialista országokat: M. I. RUDOMINO (Moszkva, Idegennyelvű Irodalom Könyvtára) és R. MÁLEK (Prága, Központi Városi Könyvtár).

A szocialista országok könyvtárosai az utolsó 7-8 év óta egyre nagyobb szerephez jutnak az IFLA szervezetében, megfelelően annak a szerepnek, amelyet a szocialista könyvtárügy a nemzetközi könyvtárügyben betölt. A szekciókban és bizottságokban egyre több előadás, ismertetés hangzik el a szocialista országok könyvtárügyéről és az eredményekről, problémákról. A szekciók és a bizottságok vezetését a választott elnökök és titkárok látják el (mandátumuk ugyancsak 3 évre szól). Jelenleg tíz, a szocialista országokat képviselő könyvtáros lát el a szekciókban, illetve a bizottságokban elnöki vagy titkári funkciót. Magyarország részéről GOMBOCZ István (OSzK) tölt be elnöki tisztséget a Nemzetközi Kiadványcsere Bizottságban. (TOMBOR Tibor néhány évig a Könyvtárépítési Bizottság titkára volt.)

A magyar könyvtárosok rendszeresen közreműködnek a Közművelődési Szekció, a Gyermekkönyvtári Alszekció, a Kórházi Könyvtári Alszekció, a Szakkönyvtári Szekció, a Muzeumi és Színházi Könyvtári Szekció, a Katalogizálási Bizottság, a Nemzetközi Kiadványcsere Bizottság, a Statisztikai és Szabványosítási Bizottság, a Ritka és Értékes Könyvek Bizottsága, a Könyvtárosképzési Bizottság, a Könyvtárépítési Bizottság, a Bibliográfiai Bizottság munkájában, tehát az IFLA szervezeteinek jelentős részében.

A magyar könyvtárosok részvétele az IFLA sokirányú tevékenységében a MKE Nemzetközi Kapcsolatok állandó bizottságának közreműködésével folyik. A bizottság arra törekszik, hogy tevékenységünk a nemzetközi könyvtárügy e színterén egyre szélesedjék és ezáltal a magyar könyvtárügyi munka eredményei és tapasztalatai széles körben váljanak ismertté. Célunkat el is értük, mert az IFLA szervezeteiben való közreműködésünk nagymértékben hozzájárult a magyar könyvtárügy nemzetközi megbecsültségének fokozódásához, amelynek egyik megnyilvánulása az, hogy az IFLA jövő évi közgyűlését és konferenciáját Budapesten rendezik. A kezdeményezés az IFLA vezetőségétől indult ki, egyre növekvő aktivitásunk készítette az IFLA vezetőit arra, hogy néhány évvel ezelőtt felvessék: a közeljövőben kívánatos volna az egyik közgyűlést Budapesten tartani.

A közgyűlés megrendezése nagy feladatot ró nem csak a MKE-re, hanem a magyar könyvtáros társadalomra is. Hiszen a tavalyi moszkvai közgyűlésen mintegy 700 résztvevő volt jelen, közülük 600 külföldi. Az idei liverpooli közgyűlés valószínűleg nem lesz ennyire látogatott, azonban Budapest és a magyar könyvtárügy vonzóereje igen nagy, így mi is legalább 600 külföldi résztvevőre számíthatunk. És ami a szervezési kérdéseknél még fontosabb: ez a közgyűlés alkalmat ad arra, hogy könyvtárügyünk eredményeit sokoldalúan mutathassuk be. Eddig is – mint láttuk – számos szekcióban és bizottságban tevékenykedtünk, 1972-re még jobban fel kell készülnünk! A MKE Elnöksége a márciusi ülésén megalakította az IFLA budapesti közgyűlését és konferenciáját előkészítő bizottságokat. E bizottságok feladata az, hogy a magyar könyv-

tárosok széles körének mozgósításával szervezési és tartalmi szempontból egyaránt emlékezetessé tegyék az 1972. évi IFLA konferenciát.

A könyvtár közművelődési szerepének kérdései az IFLA 1970. évi moszkvai közgyűlésén

"A könyvtár mint közművelődési tényező" (Libraries as a force in education) volt a moszkvai IFLA-közgyűlés központi témája. Ezzel foglalkoztak az első napi plenáris üléseken, s a szekciók, bizottságok ülésein is érvényesült a szaktémák feldolgozásában ez a szempont. Az alábbiakban áttekintjük néhány idevágó kérdés, referátum gondolatmenetét.

-.-.-.-.-.-

Herman LIEBAERS, az IFLA elnöke, "A Nemzetközi oktatásügyi év" címmel mondott megnyitó beszédet. Témánkkal kapcsolatban két mozzanatot emelt ki: az oktatás válságát és a permanens képzést. Az oktatás jelenlegi válságos helyzetén sokat javíthatna – főként a felsőoktatásban – a könyvtárhasználatra nevelés a néhány tankönyvre, kézikönyvre és "ex cathedra" elhangzó előadásokra épített tanulmányi munka helyett. A permanens képzés keretében megint csak egyformán lényeges a könyvek és könyvtárak használata, akár az analfabétizmusba való visszaeséstől akarjuk megóvni a tanfolyam hallgatóit, akár egyetemen szerzett szaktudásukat frissítjük fel.

-.-.-.-.-.-

N.I. MOHOV, a Szovjetunió művelődésügyi miniszterhelyettese, "A könyvtárak mint a képzés és művelődés eszközei" című előadásában rámutatott, hogy a Szovjetunióban a kulturális forradalom szervesen összefüggött a könyvtárügy fejlődésével. A szovjet könyvtárak 3 fő területen nyújtanak, ill. nyújtottak segítséget a képzéshez és művelődéshez: 1. (a fejlődés kezdeti fázisán) az írástudatlanság megszüntetésében, 2. az iskolai és felsőoktatási tanulmányi munkában, 3. a széles tömegeknek – az ember egész életútjára kiterjedő – önképzésben.

Az írástudatlanság felszámolásában központi szerepet vállaltak a könyvtárak, a könyvtárosok: olvasás-írási tanfolyamokat rendeztek, felolvasó-összejöveteleket tartottak, öregbetűs könyvekkel látták el a kezdő olvasókat.